

Handläggare:
Peter Dahlberg, 08-508 29 323

Till
Miljöroteln

Remiss om Klimatanpassningsutredningens betänkande Vem har ansvaret (SOU 2017:42)

Svar på remiss från Miljöroteln (dnr 110-1016/2017).

Sammanfattning

Betänkandet syftar till att tydliggöra ansvarsfördelningen för klimateffekter mellan stat, kommun, landsting och andra aktörer vad gäller risker för översvämning, ras, skred och erosion.

Bland förslagen ingår att kommunerna i översiktsplanen ska avge en analys av skaderiskerna till följd av förändrat klimat samt hur dessa skador kan minskas. Det finns också förslag i betänkandet som syftar till att ge kommunerna möjlighet att ställa krav på marklov i större omfattning än idag och att kunna avslå ansökningar om bygglov även om de är i överensstämmande med gällande detaljplan.

Koncernledningen anser att förslaget om att ge kommunerna rätt att avslå ansökningar om bygglov där byggrätt finns i gällande detaljplan, kan leda till en osäkerhet kring vad som är tillåtet. En alternativ inriktning bör vara att styra genom förebyggande och relevanta åtgärder.

Koncernledningen är med ovanstående som utgångspunkt sammantaget positiv till betänkandets förslag. Förslagen innebär en tydligt höjd ambitions- och ansvarsnivå för kommunerna i tidiga skeden. Staden har långtgående ambitioner inom området, och i miljöprogrammet för 2016-2019 framgår att sårbarheter i stadsmiljön till följd av ett klimat i förändring ska förebyggas.

Koncernledningen ser sammantaget att de olika åtgärderna, i utredningen föreslagna och befintliga, alltid bör analyseras mot de kostnader och olägenheter som uppstår samt den effektivitet de har vad gäller att styra utvecklingen.

Ärendet

Miljö- och energidepartementet önskar synpunkter på förslagen och underlagen i Klimatanpassningsutredningens betänkande SOU 2017:42 "Vem har ansvaret?" Utredningen behandlar ansvarsfördelningen för klimateffekter mellan stat, kommun, landsting och andra aktörer vad gäller risker för översvämning, ras, skred och erosion.

I betänkandet föreslås att det införs ett uttryckligt krav för kommunerna om att i översiktsplanen ange en analys om klimatriskerna för bebyggelse och byggnadsverk, samt en strategi för hur skador till följd av klimatförändringar kan minskas eller förhindras. Därför föreslås att kommunerna övergripande och på ett tidigt stadium får ta ställning till vilka områden som är lämpliga för ny bebyggelse, vilka som inte bör bebyggas och vilka som kan bebyggas under förutsättning att olika skyddsåtgärder initieras. Analyserna ska finansieras genom statsbidrag till en kostnad om 145 mnkr för staten.

Boverket föreslås få i uppdrag att vara samordnande myndighet för de klimatanpassningar som behöver genomföras. Länsstyrelserna ska också medverka och med stöd av Boverket regionalt samordna klimatanpassningen och stödja kommunernas planering samt kostnadsfritt tillhandahålla relevanta underlag. På grund av de utökade uppgifterna ska Boverkets och länsstyrelsernas anslag utökas med fem och tio mnkr per år.

Utredningen fastslår att de allmänna va-anläggningarna måste ha en högre kapacitet och föreslår ett utökat ansvar för kommunerna i dess planering mot översvämningsskador. Det fastställs också att det är möjligt för kommunerna att tvångsvis med expropriation ianspråkta mark för att få till stånd en förbättrad dagvattenhantering. Bland förslagen ingår förtydliganden i lagen om allmänna vattentjänster att möjliggöra krav på egenhantering av dagvatten för fastighetsägare. I detaljplanerna föreslås också kommunerna få mer långtgående möjligheter att reglera markgenomsläpplighet för dagvatten. Vidare ska kommunerna kunna avslå bygglovsansökningar på riskfylld mark, även om det finns byggrätt samt kunna ställa krav på marklov för förändringar som påverkar dagvattenhanteringen.

Miljöroteln har remitterat Klimatanpassningsutredningens betänkande ”Vem har ansvaret?” (SOU 2017:42) till bl.a. Stockholms Stadshus AB, som i sin tur remitterat vidare till dotterbolagen Svenska Bostäder, Micasa, SISAB, Stockholm Vatten och Avfall, S:t Erik Försäkring och intressebolaget Fortum Värme. Micasa och S:t Erik Försäkring har valt att inte svara på remissen. Fortum Värme har återkopplat att de ser att fokus på utredningen inte ligger på försörjningssystemen och avstår därmed från att besvara remissen. Nedan följer en redovisning av bolagens remissvar i huvudsak. Remissvaren i sin helhet återfinns i bilagorna.

Underremiss

AB Svenska Bostäders remissvar har i huvudsak följande lydelse:

AB Svenska Bostäder ställer sig positiv till att ansvarsfrågan utreds grundligt gällande klimatanpassningar till följd av klimateffekter i samhället. Det är positivt att utredningen lyfter fram förslag om extra resurser till länsstyrelser och Boverket så att dessa kan vara stöd i kommunernas planering för dessa viktiga frågor.

Vid nyproduktion av bebyggelse inom Stockholm stad ställs redan idag krav på byggherren att ta fram utredningar kring dagvattenhantering som visar hur dagvatten kan hanteras och fördröjas lokalt. Det vore önskvärt att kommunen i större utsträckning än idag får stå för övergripande utredningar för dagvattenhanteringen på t.ex. stadsdelsnivå

så att det i ett tidigt skede finns riktlinjer för de åtgärder som behöver göras inom varje enskilt område. På så sätt kan åtgärder utföras där de gör bäst nytta, vilket skapar bättre förutsättningar för god klimatanpassning av både befintlig och tillkommande bebyggelse (*bilaga 1*).

AB Skolfastigheter i Stockholm AB:s (SISAB) remissvar har i huvudsak följande lydelse:

När konkurrensen om ytorna växer blir det en allt större utmaning att även klara krav på exempelvis grönytor och lokal dagvattenhantering inom skolans eller förskolans gränser. SISAB vill därför poängtera behovet av översiktlig planering och samverkan mellan olika aktörer.

Precis som utredningen framhåller måste dagvattenhantering och andra former av klimatanpassning i första hand utredas och planeras av de aktörer som arbetar översiktligt och med tidiga planeringsskeden. Frågan om barnens behov kontra behovet av klimatanpassning kan då betraktas i ett större sammanhang – hur ser det t.ex. ut i övrigt med parker och grönområden i stadsdelen? Hur ser avrinningsområdet ut? Det är också viktigt att SISAB får ta del av och samverka kring stadens planering vad gäller klimatanpassningar så att lösningar väljs som är förenliga med skolornas och förskolornas behov av bl.a. säkerhet, skötsel och tillgänglighet (*bilaga 2*).

Stockholm Vatten och Avfall AB:s (SVOA) remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Utredningen konstaterar att det föreligger ett behov av en förändrad dagvattenhantering och att hantering i rörledningar måste minska. SVOA delar denna bild och ser positivt på en sådan utveckling. Stockholm är en urban miljö med begränsad platstillgång. Det är därför viktigt att SVOA i sin roll som va-huvudman får möjlighet att framföra flödesrelaterade krav på fastighetsägare, vilket utredningen föreslår. Bolaget ser dock att de behov som finns av att reglera flöden och föroreningar inte är med i det förtydligande som föreslås av lagen om allmänna vattentjänster. Därför är det högst angeläget att ett tilläggsuppdrag ges där frågorna studeras mer ingående och med ett bredare perspektiv. SVOA ställer sig även positiv till en i detaljplanerna möjlig reglering av markens genomsläpplighet för att uppnå en hållbar dagvattenhantering. Det är användbart främst där ytor finns tillgängliga, och eftersom detaljplaner sällan revideras bedöms förslaget ha ringa effekt i stadsmiljö. Utredningen föreslår att en skyfallsanalys ska genomföras och införas i översiktsplanen. SVOA anser att detta är ett bra förslag, men ser att översiktsplanens fokus framförallt är på nybyggnation och att åtgärder även behöver genomföras i befintlig bebyggelse om samhället ska klimatanpassas.

Översiktsplanen beskriver hur kommunen ska utvecklas och ligger till grund för detaljplaneringen. Avrinningsområdena till en recipient rör ofta ett större geografiskt område, vilket kan innehålla ett stort antal detaljplaner. Ska ett helhetsgrepp tas runt klimatanpassning är det därför viktigt att tänka utanför dagens kommunala administrativa gränser genom att sammankoppla samtliga detaljplaner inom ett avrinningsområde. SVOA ser därför behov av ett tilläggsuppdrag inom vilket möjligheter kring en förenklad process för hantering av detaljplaner ur klimatanpassningshänseende utreds.

Boverket föreslås få en samordnande roll i arbetet med klimatanpassning för ny och befintlig bebyggelse. SVOA är positiva till att en myndighet får detta uppdrag. För att Boverket ska kunna ta fram riktlinjer för befintlig bebyggelse är det viktigt att klargöra vad kommunernas skyfallsanalyser ska omfatta. Boverket bör därför även få i uppdrag att snarast ta fram principer för kommunernas klimat- och sårbarhetsanalys (*bilaga 3*).

Stockholms Hamn AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Utredningen konstaterar att dagens situation, där i första hand fastighetsägaren får bära ansvaret för klimatanpassningar och skador till följd av climateffekter, inte är rimlig. Stockholms Hamn instämmer i stort med utredningens bedömning och menar att kommunernas ansvar bör förtydligas och rimligen utökas, med hjälp av statligt stöd.

Stockholms Hamn ser positivt på utredningens förslag att införa möjlighet för kommunerna att kunna avslå ansökan om bygglov på riskfylld mark samt att ansökan om bygglov efter genomförandetiden får avslås om det finns uppenbara risker för skador på grund av climateffekter. Stockholms Hamn anser även att utredningens förslag att samordna kunskap och underlag på klimatanpassningsområdet är en bra och nödvändigt.

När det särskilt gäller dagvattenhanteringen har Stockholms Hamn uppfattningen att kommunernas ansvar att rena och infiltrera dagvatten behöver tydliggöras mer. Utredningen föreslår att det ska vara möjligt att ställa krav på fastighetsägare att hantera (fördröja eller infiltrera) en viss mängd dagvatten på den egna fastigheten. Stockholms Hamn som verksamhetsutövare har idag krav på sig, i sina miljötillstånd för hamnverksamhet, att installera reningssystem för dagvatten inom hamnytor. Likvärdiga krav bör ställas på andra verksamhetsutövare, fastighetsägare och kommuner med hårdgjorda markytor.

Avseende utredningens förslag att införa en möjlighet för kommunerna att kräva marklov för vissa förändringar av en markytors utformning, vill Stockholms Hamn framhålla, att det är viktigt att de krav som kommer att gälla är tydliga. Hur stor del av marken inom ett område som är hårdgjord yta påverkar avrinningen, men det system som väljs för att omhänderta dagvattnet har också betydelse (*bilaga 4*).

Koncernledningens synpunkter

Koncernledningen ser positivt på betänkandets förslag. I Stockholms stads miljöprogram för 2016-2019 framgår att staden ska ha en hållbar mark- och vattenanvändning och att sårbarheter i stadsmiljön till följd av ett klimat i förändring ska förebyggas. Betänkandets förslag i syfte att förebygga risker för översvämningar, ras, skred och erosion ligger i linje med stadens ambitioner inom området och kan stödja det arbete som pågår för att uppnå en minskad klimat- och miljöpåverkan.

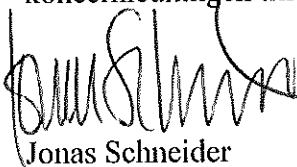
De föreslagna kraven om att låta kommunerna i översiktsplanerna avge analyser om skaderiskerna samt hur dessa kan minskas innebär en tydligt höjd ambitionsnivå i tidiga skeden. I sammanhanget lyfter SVOA fram att åtgärder även behöver genomföras i befintlig bebyggelse samt att Boverket bör ta fram principer för framtagandet av riskanalyserna, vilket koncernledningen också instämmer i.

Koncernledningen anser, vilket Stockholms Hamn också anför avseende förslaget om att ge kommunerna möjlighet att kräva marklov för vissa förändringar av en markytas utformning, att det är viktigt att det finns en tydlig ordning kring de krav som kan komma att ställas. Koncernledningen bedömer, som också SVOA och SISAB lyfter fram, att det är angeläget att studera klimat- och dagvattenfrågorna med ett bredare perspektiv i samverkan mellan olika aktörer också över kommungränserna.

Vad gäller förslaget om att ge kommunerna rätt att avslå ansökningar om bygglov på riskfylld mark där byggrätt finns i gällande detaljplan, ser koncernledningen att förslaget kan leda till att skapa osäkerhet kring vad som är tillåtet. Med hänsyn till pågående och kommande teknikutveckling bör förslaget i första hand styra mot att säkerställa att byggherrar genomför tillfredställande åtgärder istället för att införa undantagsregler om eventuella avslag för bygglovsansökningar.

Utredningen fastställer att tvångsmedel som expropriation är ett möjligt tillvägagångssätt för att ianspråkta mark för att få till stånd en förbättrad dagvattenhantering. Koncernledningen kan konstatera att staden historiskt har varit restriktiv i att tillämpa tvångsmedel för att ianspråkta mark för förbättrad dagvattenhantering. Därför bedömer koncernledningen att kommunernas insatser framöver i tidiga planeringsskeden kommer att bli ännu viktigare.

Med beaktande av framförda synpunkter ställer sig koncernledningen sammantaget positiv till de i betänkandet föreslagna förändringarna. Det är viktigt att både myndigheter, företag och civilsamhälle samverkar i syfte att minska samhällets sårbarhet till följd av klimatförändringar. De olika åtgärderna bör dock alltid analyseras mot de kostnader och olägenheter som uppstår och dess effektivitet i styrande inverkan på utvecklingen. För mer utförliga och kompletterande kommentarer hänvisar koncernledningen till bolagens synpunkter.

Jonas Schneider

Vice VD

Bilagor

1. Remissvar AB Svenska Bostäder
2. Remissvar Skolfastigheter i Stockholm AB
3. Remissvar Stockholm Vatten och Avfall AB
4. Remissvar Stockholms Hamn AB

**Remissvar "Klimatanpassningsutredningens betänkande SOU 2017:42
Vem har ansvaret?"**

AB Svenska Bostäder har beretts tillfälle att komma in med synpunkter på remiss av "Klimatanpassningsutredningens betänkande SOU 2017:42 Vem har ansvaret?"

AB Svenska Bostäder ställer sig positiv till att ansvarsfrågan utreds grundligt gällande klimatanpassningar till följd av climateffekter i samhället.

Positivt är att utredningen lyfter fram förslag om extra resurser till Länsstyrelser och Boverket så att dessa kan vara stöd i kommunernas planering i dessa viktiga frågor.

Vid nyproduktioner av bebyggelse inom Stockholm stad ställs redan idag krav på byggherren att ta fram utredningar kring dagvattenhantering som visar hur dagvatten kan tas hand lokalt samt fördröjas. Önskvärt vore att kommunen i större utsträckning än idag står för övergripande utredningar för dagvattenhanteringen på ex stadsdelsnivå så att det i ett tidigt skede finns riktlinjer för de åtgärder som behöver göras inom varje enskilt område. På så sätt kan åtgärder utföras där de gör bäst nytta vilket skapar bättre förutsättningar för god klimatanpassning både av befintligt bebyggelse och vid tillkommande bebyggelse.

AB Svenska Bostäder

Pelle Björklund
VD

Skolfastigheter i Stockholm AB

Remiss av Klimatanpassningsutredningens betänkande Vem har ansvaret (SOU 2017:42)

Miljötroteln har remitterat rubricerad remiss till koncernledningen som i sin tur önskar synpunkter från dotterbolagen och däribland SISAB.

Remissen redovisar en utredning vars huvudsyfte är att klarlägga ansvarsfördelningen för klimatanpassning mellan stat, kommun m fl. Bland annat föreslås tydligare krav på att översiktsplaner ska behandla riskerna för översvämning, ras etc. Boverket föreslås få utökat uppdrag som samordnande myndighet, medan länsstyrelserna ska stödja kommunerna och samordna regionalt.

Frågan om markåtkomst för dagvattenhantering är central i utredningen. Det framhålls att dagvattenfrågorna måste beaktas tidigt och med ett övergripande perspektiv. Öppna dagvattenlösningar, diken och andra anordningar behöver utrymme. Utredningen föreslår att större krav ska kunna ställas på fastighetsägarna att t ex fördröja dagvatten på fastigheten.

Utredningen tar också upp frågan hur klimatanpassningar av befintlig bebyggelse ska finansieras men har inte kunnat lösa frågan inom ramen för utredningen.

SISAB ställer sig positiva till innehållet i remissen men vill poängtera vikten av god samordning inom staden för att kunna uppnå en bra klimatanpassning.

Bakgrund

SISAB äger och förvaltar skol- och förskolefastigheter i Stockholm. Beräkningar visar att det kan behövas 50 000 nya elevplatser i staden fram till år 2040. Att tillgodose det växande behovet av elevplatser är SISAB:s stora utmaning och fokus. När det gäller skol- och förskolegårdarna strävar SISAB i första hand efter att dessa ska vara pedagogiska, attraktiva, säkra och tillgängliga, med tillräcklig friyta per barn. Friytan som tilldelas SISAB är i regel betydligt mindre än Boverkets rekommendation, 30-40 kvm per barn/elev.

Staden har riktlinjer kring dagvattenhantering och grönytefaktor som SISAB tillmötesgår i mesta möjliga mån. Ökat antal barn per yta och ökat samutnyttjande innebär dock större slitage och ställer också ökade krav på drift och underhåll, och i stället för naturmark måste ytor inte sällan beläggas med asfalt, konstgräs eller fallskyddsgummi.

SISAB:s synpunkter

När konkurrensen om ytor växer blir det en allt större utmaning att även klara krav på exempelvis grönytor och lokal dagvattenhantering inom skolans eller förskolans gränser. SISAB vill därför poängtera behovet av översiktlig planering och samverkan mellan olika aktörer. Precis som utredningen framhåller, måste dagvattenhantering och andra

former av klimatanpassning i första hand utredas och planeras av de aktörer som arbetar översiktligt och med tidiga planeringsskeden. Frågan om barnens behov kontra behovet av klimatanpassning kan då betraktas i ett större sammanhang – hur ser det till exempel ut i övrigt med parker och grönområden i stadsdelen? Hur ser avrinningsområdet ut? Det är också viktigt att SISAB får ta del av och samverka kring stadens planering vad gäller klimatanpassningar så att lösningar väljs som är förenliga med skolans och förskolans behov av säkerhet, skötsel, tillgänglighet mm.

Claes Magnusson
VD

Klimatanpassningsutredningens betänkande, Vem har ansvaret

Sammanfattning

Utredningen konstaterar att det föreligger ett behov av en förändrad dagvattenhantering, att hantering i rörledningar måste minska. Stockholm Vatten och Avfall delar denna bild och ser positivt på en sådan en sådan utveckling. Stockholm är en urban miljö med begränsad platstillgång. Det är därför viktigt att Stockholm Vatten och Avfall i sin roll som va-huvudman får möjlighet att framföra flödesrelaterade krav på fastighetsägare, vilket utredningen föreslår. Med det förslag utredningen presenterat, kravställande med hjälp av lagen om allmänna vattentjänster, möter denna förändring dock inte de behov som finns avseende varken flöde eller föroreningar, ett perspektiv vilket avgränsats bort. Stockholm Vatten och Avfall ser det därför som högst angeläget att ett tilläggsuppdrag ges där frågan om kravställande på fastighetsägare studeras mer ingående och med ett bredare perspektiv.

Stockholm Vatten och Avfall ställer sig även positiva till en möjlig reglering av markens genomsläpplighet vilket skulle vara ett verktyg för att uppnå en hållbar dagvattenhantering. Enligt förslaget ska detta regleras i detaljplan. Då förslaget främst är användbart i mindre tätbebyggd stadsmiljö, där ytor finns tillgängliga, tillsammans med det faktum att detaljplaner sällan revideras medför dock att konsekvensen av förslaget sannolikt har ringa effekt i en stadsmiljö.

Utredningen beskriver en problematisk ansvarsstruktur kring klimatanpassning av befintlig bebyggelse men större möjligheter för anpassning vid nybyggnation. Utredningen föreslår att en skyfallsanalys ska genomföras och införas i översiktsplanen. Stockholm Vatten och Avfall anser att detta är ett bra förslag men att det inte ensamt löser situationen. Som namnet säger är översiktsplanen är översiktlig och inte heller juridiskt bindande. Översiktsplanens fokus är dessutom framförallt på nybyggnation och utveckling snarare än befintlig bebyggelse. Ska samhällen klimatanpassas måste åtgärder även genomföras i befintlig bebyggelse.

Översiktsplanen beskriver hur kommunen ska utvecklas och ligger till grund för detaljplaneringen. Avrinningsområden till en recipient rör ofta ett större geografiskt område, vilket kan innehålla ett stort antal detaljplaner. I vissa fall berörs även flera kommuner och därmed även flera översiktsplaner. Ska ett helhetsgrepp tas runt klimatanpassning är det därför viktigt att tänka utanför dagens kommunala administrativa gränser samt genom att sammankoppla intilliggande detaljplaner. Ska befintlig bebyggelse kunna tryggas måste översyn göras på samtliga detaljplaner inom ett avrinningsområde. Stockholm Vatten och Avfall ser därför behov av ett tilläggsuppdrag inom vilket möjligheter kring en förenklad process för hantering av detaljplaner ur klimatanpassningshänseende utreds.

Boverket föreslås få en samordnande roll i arbetet med klimatanpassning för ny och befintlig bebyggelse. Stockholm Vatten och Avfall är positiva till att en myndighet får detta uppdrag. För att Boverket ska kunna ta fram riktlinjer för befintlig bebyggelse är det viktigt att klargöra vad kommunernas skyfallsanalyser ska omfatta. Boverket bör därför även få i uppdrag att snarast ta fram principer för kommunernas klimat- och sårbarhetsanalys.

Stockholm Vatten och Avfalls remissvar

Generella synpunkter

Inledningsvis kan sägas att utredningen ger en utförlig och bra genomgång av det juridiska läget kring skyfall och dagvatten. Särskilt bra har man studerat katastrofscenarion, det vill säga när skadan redan har skett. Det är positivt att utredningen tydliggör va-huvudmannens ansvar, att huvudmannen inte svarar för extrema flöden. Det är även bra att utredningen beskriver behovet av en långsiktigt hållbar hantering, vilken sker såväl under som över mark.

Det är positivt att en myndighet ges ett tydligt uppdrag att vägleda i frågan då det visar sig att det fortfarande finns stora otydligheter i ansvar och gränser på området. De förslag som utredningen lyfter fram är bra men sammantaget långt ifrån tillräckliga för att åstadkomma klimatanpassad bebyggelse. Det var olyckligt att utredningen fick så kort tid i anspråk, vilket bland annat lett till en rad avgränsningar samt svårigheter med att komma fram med kraftfulla åtgärdsförslag. En fråga som borde vägts in är problematiken runt avrinningsområden, vilka sällan tar kommunens administrativa gränser i beaktande. Klimatanpassning kan sällan genomföras inom ramen för en enstaka detaljplan, utan ett arbete behöver sannolikt genomföras över flera detaljplaner och inom redan tidigare planlagda områden. Anpassningen kan även behöva ske i andra kommuner vars avrinning påverkas eller påverkas av den egna kommunen. Ett klimatanpassningsarbete bör därför genomföras inom ramen för ett avrinningsområde. Ett sådant arbete bör läggas som ett tilläggsuppdrag till genomförd utredning.

Utredningen har även avgränsat bort problematiken runt de föreningar som förs med dagvattnet till recipient respektive vattenförekomst. Under senare år har behovet av en skärpt hantering av dagvattenrelaterade föreningar ökat avsevärt, bland annat genom Weserdomen (EU-domstolens mål C-461/13). Då utredningen bland annat föreslår att va-huvudmannen ska kunna ställa krav på fastighetsägare bör förslaget ställas i ett vidare perspektiv som täcker hela dagvattenfrågan, inte bara ur ett flödesperspektiv utan även ett föreningsperspektiv.

Kapitel 7.3, Analys om risker på grund av klimateffekter och en strategi i översiktsplanen

Det är ett bra förslag att översiktsplanen ska innehålla en tydlighet i skyfallsfrågan. Dock sätts allt för stor tilltro till att denna hantering av översvåmningsperspektivet ska förebygga felaktig planläggning i framtiden. Översiktsplanen är inte juridiskt bindande och det finns en överhängande risk att detaljeringsgraden i det material som tas fram inte är tillräcklig för att konkret ligga till grund för och förebygga dålig planering. Detta tidiga material blir, liksom det uppmärksammats i utredningen, en enormt viktig del för att föra in skyfallsfrågan med ett avrinningsområdesperspektiv. Dock med kvarvarande brister, vilket kommenteras ovan. För de kommuner där den fördjupade översiktsplanen inte tas fram skulle denna del i översiktsplanen vara än viktigare för frågans hantering i efterföljande planer. Ett tydligare krav på vilket skyfallsunderlag som förväntas i översiktsplanen är därför önskvärt. Detta skulle lämpligen Boverket få ett tydligt uppdrag att beskriva i närtid.

Oklarheterna kring ansvar för den befintliga miljön konstateras men skjuts på framtiden med argumentet att kommunerna först bättre måste inventera och undersöka vilka resurser som kommer att behöva läggas ner i respektive kommuns i klimatanpassningsarbetet. Stockholm Vatten och Avfall ser svårigheten i att efter den utredningstid som varit föreslå hur åtgärderna ska finansieras, då kostnadsbilden är otydlig. Dock riskerar utredningens resultat medföra att ett åtgärdsarbete än mindre kommer igång i närtid. Utan uttalat ansvar, ekonomiska medel och med en möjlig statlig finansiering i framtiden riskerar det bli ett lamt åtgärdsarbete de närmaste åren.

Även om arbetet med översiktsplaner skärps finns det risk att olämpliga, på annat sätt lönsamma, planer tas fram. Att planerna är lämpliga ur ett skyfallsperspektiv är en juridisk förutsättning men kan vara svårt att bedöma för en liten plan och särskilt om det övergripande underlaget är bristfälligt. Då kommunens ansvar fortfarande enbart sträcker sig 10 år fram i tiden finns knappa argument att göra en noggrann analys av översvåmningsriskerna. Detta är en grundläggande problematik. Så länge kommunerna inte är skadeståndsskyldiga eller ansvariga för att åtgärder görs i befintlig miljö skapas inte den drivkraft mot rätt planering som krävs. Detta överskuggar dessvärre även de goda verktyg som beskrivs som redan

tillgängliga för befintlig miljö, häva olämpliga detaljplaner, eller tillkommande i form av att kunna neka bygglov.

Det bör även påpekas att den summa som uppskattats för att genomföra klimat- och sårbarhetsanalyser förefaller låg om avsikten är att en skyfallskartering ska göras och resultatet samt tänkbara åtgärder ska analyseras. Oavsett bör summan som tilldelas kommuner bli proportionell mot kommunens storlek.

Förslag kapitel 7.4.3, Utredningens förslag om en ny myndighetsstruktur

Boverket föreslås få en samordnande roll i arbetet vid klimatanpassning för ny och befintlig bebyggelse. Stockholm Vatten och Avfall är positiva till att en myndighet får detta uppdrag.

För att Boverket ska kunna ta fram riktlinjer för befintlig bebyggelse är det viktigt att klargöra vad kommunernas skyfallsanalyser ska omfatta. Detta är viktigt ur flera aspekter. Dels för att framgent möjliggöra en analys av vilka kostnader som kan förväntas för åtgärdsarbetet i landet och dels för att underlaget ska hålla rätt detaljeringsgrad för att möjliggöra en klimatanpassad planering. Boverket bör därför även få i uppdrag att snarast ta fram principer för kommunernas klimat- och sårbarhetsanalys.

Förslag kapitel 8.4, Ökade möjligheter för en optimerad hantering av dagvatten

En mycket angelägen dagvattenfråga är idag bristande möjlighet till kravställande på fastighetsägares lokala omhändertagande. Detta gäller i allra högsta grad vid ny- och ombyggnation men behoven finns även i befintlig miljö.

Utredningen föreslår att va-huvudmannen ska ges möjlighet att, under vissa extrema förutsättningar, kunna ställa krav på fastighetsägaren och därigenom fördröja och reducera dagvattenflödet. Stockholm Vatten och Avfall ser positivt på denna möjlighet men vill påpeka att som förslaget nu är utformat möter det enbart en liten del av de behov som finns.

Behov finns att kunna ställa krav på fördröjning hos fastighetsägare mer generellt, utan extraordinära förutsättningar. Ur ett skyfallsperspektiv skulle det vara ett positivt bidrag, även om det inte ensamt löser skyfallsplaneringen. Utöver detta finns behovet för att möta de krav på rening som finns vid tillrinning till vattenförekomster. Då föroreningsfrågan helt avgränsats bort har detta perspektiv tappats.

Utredningens förslag har tagits fram med ett skyfallsperspektiv. Dock kan det ifrågasättas om verktyget, med detta som utgångspunkt, hamnat rätt. För ett verktyg som är tänkt att möta skyfallssituationer blir beskriven finansiering skev. Detta då fastighetsägarens kostnad för investering föreslås kompenseras med reducerad taxa under ett antal år, vilket innebär att taxekollektivet får stå för kostnaden, trots att avsikten ligger utanför va-huvudmannens ansvarsområde. För detta syfte skulle verktyg i plan och bygglagen vara mer lämpligt. Plan- och bygglagen medför begränsning till ny- och ombyggnation men i kombination med en möjlighet till reviderade detaljplaner med avseende på skyfall, som föreslås ovan, skulle situationen vara annorlunda. Kravställande genom plan- och bygglagen har även andra fördelar, som exempelvis annan möjlighet till lokal anpassning. Stockholm Vatten och Avfall ser mot bakgrund av detta ett stort behov av en särskild utredning kring enbart denna fråga, vid vilken färre avgränsningar gjorts samt olika lagrums möjligheter till krav studeras. En kombination av möjligheter till kravställande ska inte uteslutas.

Förslag kapitel 8.5.1, En vägledning till kommunerna

Stockholm Vatten och Avfall ser positivt på en vägledning kring hur en hållbar dagvattenhantering kan utformas. Det är positivt att detta kommer från centralt håll. Det är många gånger inte hur detta tekniskt ska genomföras som orsakar problem i en stad. Det handlar om bristande juridiska verktyg respektive bristande drivkraft för kostsam planering. Ett klargörande kring de juridiska verktyg som finns tillgängliga i plan och bygglagen har redan tidigare gjorts avseende normala dagvattenflöden. En påbyggnad av detta material vore värdefullt.

Vad som även saknas idag är centralt angivna ambitionsnivåer avseende skyfall att arbeta mot. Planeringen i Stockholm utgår idag från recipienters behov med avseende på kvalitet. De åtgärder det

medför kan även reducera effekterna av ett kraftigt regn men inte ensamt hantera detta. En åtgärdsnivå med avseende på skyfall behövs men Stockholm Vatten och Avfall ser inte positivt på att en återkomsttid sätts upp för att gälla generellt. Detta måste göras med en behovsanpassad metodik. Stockholm Vatten vill även understryka det som redan framförts i utredningen, att dessa nivåer är politiska beslut att ta när ambitionen sträcker sig längre än risk för människors liv.

Enligt utredningen ska vägledningen beskriva hur kommunerna ska åstadkomma en minskad sammanblandning av spill- och dagvatten, så kallade kombinerade ledningsnät, *då en separerad hantering utgör en förutsättning för öppna dagvattenlösningar*. En framtida dagvattenhantering kommer inte kunna frångå att delvis vara baserad på en avledning genom rörsystem. På grund av risk för isbildning i stillastående dagvatten måste ledningar placeras på tjälfritt djup. En konsekvens av detta blir att då dagvattnet i en urban miljö förts ner till ledningsnätet spelar det sällan roll om avledning sker i ett kombinerat eller separerat ledningsnät. Att åter föra upp dagvattnet till marknivå är inte en kostnadseffektiv lösning. Oavsett om avledning sker i ett kombinerat eller separerat ledningsnät måste en hållbar dagvattenhantering ske innan det leds in i ledningsnätet.

Förslag kapitel 8.6, Reglering av markens genomsläpplighet

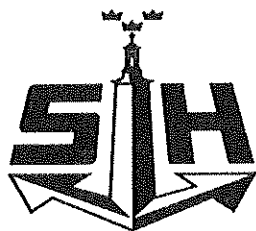
Stockholm Vatten och Avfall ser positivt på att det tillförs fler verktyg som kan gynna en hållbar dagvattenhantering. Att kunna styra hårdgöringsgraden i större utsträckning än idag är bra. Detta behöver dock kombineras med en rad andra verktyg exempelvis flödesreglering som nämnts ovan. Då detta enbart blir gällande för nya detaljplaner får det inte genomslagskraft i en redan detaljplanerad bebyggelse. I kombination med en möjlighet att revidera detaljplaner med avseende på enbart skyfallsaspekten skulle verktyget få väsentligt större effekt.

Med vänliga hälsningar

Stockholm Vatten och Avfall

Krister Schultz
Verkställande direktör

Kopia: VD, PZ, LU

Remiss av Klimatanpassningsutredningens betänkande Vem har ansvaret? (SOU 2017:42)

Bakgrund

En särskild utredare har av regeringen haft i uppdrag att bland annat analysera hur ansvaret fördelas mellan stat, landsting, kommuner och enskilda, för att anpassa pågående och planerad markanvändning och bebyggd miljö till ett gradvis förändrat klimat.

Utredningen har antagit namnet Klimatanpassningsutredningen och har nu lämnat betänkandet *Vem har ansvaret?* (SOU 2017:42).

Koncernledningen i Stockholms Stadshus AB önskar synpunkter från Stockholms Hamn AB (nedan kallat Hamnen) på vad som framförs i betänkandet.

Stockholms Hamn AB:s synpunkter

Utredningen konstaterar att dagens situation, där i första hand fastighetsägaren får bära ansvaret för klimatanpassningar och skador till följd av klimateffekter, inte är rimlig. Hamnen instämmer i stort med utredningens bedömning och menar att kommunernas ansvar bör förtydligas och rimligen utökas, med hjälp av statligt stöd.

Hamnen ser även positivt på utredningens förslag att dels införa möjlighet för kommunen att kunna avslå en ansökan om bygglov på riskfylld mark, dels att det införs ett undantag i PBL, att en ansökan om bygglov efter genomförandetiden får avslås om det finns uppenbara risker för skador på grund av klimateffekter.

Hamnen anser även att utredningens förslag att samordna kunskap och underlag på klimatanpassningsområdet är en bra och nödvändig åtgärd.

När det särskilt gäller dagvattenhanteringen har Hamnen uppfattningen att kommunernas ansvar att rena och infiltrera dagvatten behöver tydliggöras mer. Utredningen föreslår att det ska vara möjligt att ställa krav på fastighetsägare att hantera (fördröja eller infiltrera) en viss mängd dagvatten på den egna fastigheten.

Hamnen som verksamhetsutövare har idag krav på sig, i sina miljötillstånd för hamnverksamhet, att installera reningssystem för dagvatten inom hamnytor. Likvärdiga krav bör ställas på andra verksamhetsutövare, fastighetsägare och kommuner med hårdgjorda markytor.

Avseende utredningens förslag att införa en möjlighet i PBL för kommunen att kräva marklov för vissa förändringar av en markytas utformning, vill Hamnen framhålla, att det är viktigt att de krav som kommer att gälla för att få marklov är tydliga. Hur stor del av marken inom ett område som är hårdgjord yta spelar roll för avrinningsförhållandena, men även vilket system fastighetsägaren har för att omhänderta dagvatten har betydelse.

Detta remissvar har inte behandlats av Stockholms Hamn AB:s styrelse.

Stockholm 2017-06-28

Johan Castwall
VD Stockholms Hamn AB